

Danuta MORAŃSKA

Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej, Polska

Jakość kształcenia a zastosowanie e-learningu w szkole wyższej – pilotażowe badania ewaluacyjne

Wstęp

W ostatnich kilkunastu latach nastąpił znaczący wzrost zainteresowania szkół wyższych rozwijaniem form kształcenia, które umożliwiłyby poszerzenie oferty edukacyjnej uczelni. W podjęciu inicjatyw zmierzających do wdrożenia e-learningu do procesu dydaktycznego upatruje nowych możliwości rozwoju. Do aktywności w zakresie rozwoju e-learningu akademickiego w znaczącym stopniu przyczynił się wzrost poziomu kompetencji informacyjnych społeczeństwa, zwiększając w ten sposób prawdopodobieństwo powodzenia podejmowanych projektów. Szczególnie w ostatnich latach nauczanie na odległość doczekało się wielu wdrożeń, reprezentujących zróżnicowane rozwiązania, od wspomaganie procesu kształcenia, do kursów w pełni e-learningowych, zawierających elementy kontroli wiedzy i aktywności uczestników.

Realizacja zajęć w formule e-learning w polskich uczelniach określona została ramami prawnymi wytyczonymi przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W ostatnim czasie stały się również jednym z kryteriów oceny jakości kształcenia na kierunku studiów prowadzonych przez Polską Komisję Akredytacyjną. Podjęte działania wyraźnie wskazują na wzrost znaczenia e-learningu w dydaktyce szkoły wyższej, jego coraz silniejszą pozycję, przy jednoczesnym zwróceniu uwagi na jakość zajęć prowadzonych w tej formule.

1. E-learning w dydaktyce szkoły wyższej

Wdrożenie e-learningu do procesu kształcenia realizowanego w uczelni jest złożonym i kosztownym zadaniem. Wymaga zastosowania rozwiązań optymalizujących proces kształcenia przy jednoczesnej dbałości o jego efekty. Ze względu na oczekiwania prowadzących i studentów często zajęcia prowadzone są w formule blended learning, łącząc zajęcia tradycyjne odbywające się na uczelni z zajęciami zdalnymi. Kształcenie komplementarne pozwala na kształtowanie umiejętności uczenia się z zastosowaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych z jednoczesną realizacją zajęć pozwalających na bezpośredni kontakt z prowadzącym przedmiot. Łączenie różnych aktywności wpływa na komfort pracy studentów uczestniczących w zajęciach. E-kursy, stanowiące w tej formule integralną część realizowanych zajęć dydaktycznych, zostały zapro-

jektowane przy zastosowaniu narzędzi dostępnych na platformie e-learningowej. Wielość możliwości prezentacji treści poszerzona o różne narzędzia interakcji pozwoliła na tworzenie zróżnicowanych struktur wsparcia dla studenta [Mokwa-Tarnowska 2014: 1]. Zawierają one afordancje charakterystyczne dla konstruktywistycznego środowiska uczenia się. Takie podejście uwzględnia szerokie spectrum oddziaływania edukacyjnego poprzez możliwie najbardziej przyjazne materiały dydaktyczne oraz wzajemne wsparcie dla nauczyciela i studentów tworzących wirtualną klasę. Synergia tych czynników powinna zwiększyć satysfakcję z uczestnictwa w kursie i sprzyjać osiągnięciu lepszych efektów kształcenia [Żylińska 2013: 253]. Najważniejszym zadaniem autora e-kursu jest takie zaprojektowanie zajęć, aby motywowały, zachęcały i prowokowały uczestnika do zwiększonego wysiłku i intensywniejszej pracy w społeczności tworzonej przez wirtualną klasę. Każda struktura e-kursu powinna stanowić spójny układ zasobów, umożliwiającą refleksyjne podejście do procesu kształcenia oraz samoocenę. Stosowanie zadań stymulujących w postaci zróżnicowanych form komunikatów oraz szerokie możliwości interakcji pomiędzy wszystkimi uczestnikami e-kursu w efekcie powinny wpłynąć na pobudzenie ciekawości poznawczej i większe zaangażowanie w proces uczenia się. Tak zorganizowane środowisko kształcenia, skupione na uczącym się, powinno sprzyjać rozwijaniu umiejętności analitycznego, krytycznego i refleksyjnego myślenia, kształtować umiejętność zarządzania czasem, a także przygotowywać do uczenia się w wirtualnym środowisku, w tym np. z MOOC-ów, oferowanych przez uczelnie na całym świecie.

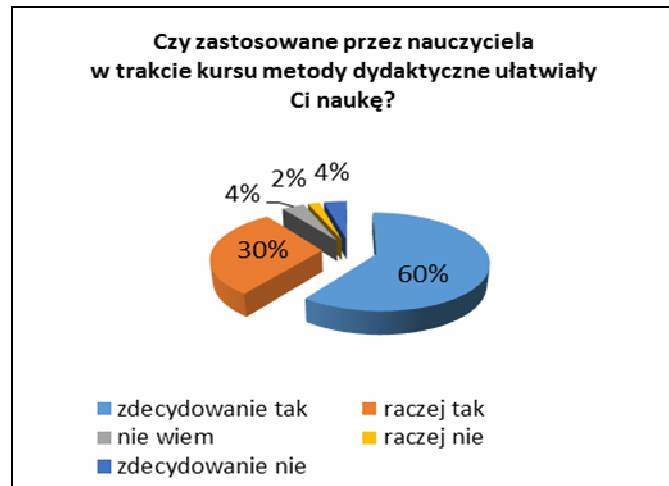
Kluczowym zadaniem uczelni jest zapewnienie wysokiej jakości kursów e-learningowych, przekładającej się na uzyskiwane przez studentów wyniki kształcenia oraz przyjazności e-kursów, mierzonej poziomem satysfakcji studentów z uczestnictwa w nich. Można przypuszczać, że sukcesy odnoszone przez studentów będą skutkować kształtowaniem pozytywnych postaw wobec nowych rozwiązań metodycznych w procesie kształcenia z zastosowaniem nowoczesnych technologii.

2. Ocena satysfakcji uczestnictwa studentów w zajęciach e-learningowych prowadzonych w Wyższej Szkole Biznesu w Dąbrowie Górniczej

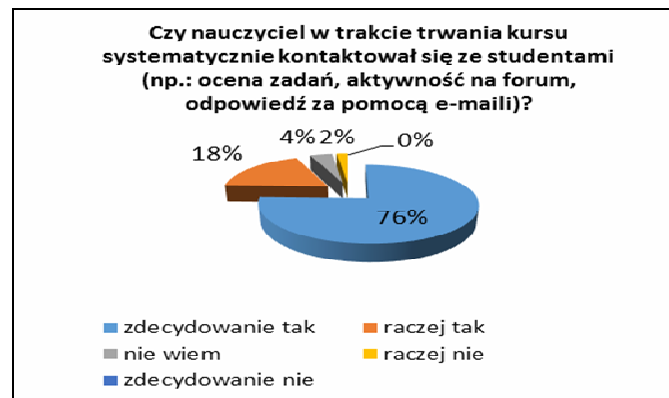
W Wyższej Szkole Biznesu w Dąbrowie Górniczej realizowany jest projekt, którego celem jest wdrożenie do procesu kształcenia przedmiotów realizowanych w formule blended learning. Zdecydowano się na taką strukturę realizacji procesu kształcenia ze względu na opinie uznające potrzebę realizacji części treści kształcenia w bezpośrednim kontakcie nauczyciel–student. W ciągu niepełna 2,5 lat do procesu kształcenia realizowanego w Wyższej Szkole Biznesu w Dąbrowie Górniczej włączono kilkadziesiąt przedmiotów realizowanych komplementarnie.

Pierwszy rok wdrożenia (rok ak. 2012/2013) został zakończony sondażowymi badaniami ewaluacyjnymi, prowadzonymi wśród studentów biorących udział w zajęciach dydaktycznych w formule blended learning. Próba badawcza wynosiła 50 losowo wybranych osób. W pytaniach skierowanych do studentów pytano o:

- wpływ metod dydaktycznych zastosowanych w kursie na jakość kształcenia,
- jakość komunikacji nauczyciel akademicki–student w trakcie trwania kursu,
- jasność i jednoznaczność warunków zaliczenia i wymagań przekazywanych przez nauczyciela,
- ewentualne zmiany w sposobie realizacji e-kursu.

Rys. 1. Wpływ metod dydaktycznych zastosowanych w kursie na jakość kształcenia

Rys. 2. Jakość komunikacji nauczyciel akademicki–student w trakcie trwania kursu

Rys. 3. Jasność i jednoznaczność warunków zaliczenia i wymagań przekazywanych przez nauczyciela na początku zajęć

Pytania otwarte skierowane do studentów – uczestników zajęć prowadzonych w formule blended learning dotyczyły ewentualnej zmiany w zakresie sposobu realizacji e-kursu. Większość studentów nie widziała takiej potrzeby. Według respondentów, duże znaczenie miała dostępność materiałów dydaktycznych, przystępność przygotowanych treści, możliwość sprawdzenia poziomu opanowania treści kształcenia poprzez udział w quizach, testach oraz brak konieczności dojazdu na uczelnię. Jednocześnie podkreślono możliwość bezpośredniego kontaktu z prowadzącym w trakcie zajęć stacjonarnych. Natomiast dość krytycznie badani odnieśli się do elektronicznej formy prezentacji treści, podkreślając potrzebę wydruku materiałów dydaktycznych. Studenci oczekują umieszczenia w kursie większej liczby webcastów, quizów, zadań, krzyżówek, głosowań oraz zastosowania elementów rywalizacji. Duże znaczenie dla uczestników kursów miał również stosowany przez nauczycieli system przypomnień i motywacji oraz regularna obecność prowadzącego na platformie. Zebrane uwagi zostały przekazane osobom prowadzącym e-kursy i omówione na Seminarium Praktyków E-learningu. Badania mają charakter longitudinalny.

3. Seminaria Praktyków E-learningu

Jedną z form doskonalenia nauczycieli akademickich w zakresie kompetencji informacyjnych, rozwiązań organizacyjnych, prawnych i metodycznych zastosowanych w e-kursach są spotkania w ramach Seminarium Praktyków E-learningu. Uczestniczą w nich zarówno osoby prowadzące kursy, jak i przygotowujące się do zastosowania tej formy kształcenia w swojej praktyce dydaktycznej. Ich celem jest doskonalenie jakości kształcenia z zastosowaniem e-learningu poprzez omawianie wyników ewaluacji, wdrażanie do realizacji nowych rozwiązań metodycznych i organizacyjnych, a także doskonalenie kompetencji informatycznych nauczycieli akademickich poprzez organizację systematycznych szkoleń.

Na taką potrzebę wskazują wyniki pierwszej pilotażowej ewaluacji kursów prowadzonych na platformie e-learningowej WSB. Wyniki wskazują na potrzebę ciągłego doskonalenia e-kursów w zakresie prezentacji treści kształcenia i wykorzystania narzędzi interakcji pomiędzy prowadzącym i studentami. Odległość dzieląca uczestników wymaga wypełnienia poprzez systematyczne wspieranie studentów przez nauczycieli, kontroli postępów studentów i przesyłania komunikatów zwrotnych, motywowania do podejmowania aktywności poprzez wysyłanie powiadomień o nadchodzących terminach realizacji zadań, odpowiadanie na przesłane wiadomości. Należy podkreślić, iż oczekiwania stawiane nauczycielom prowadzącym kursy znacząco wykraczają poza dotychczasową rolę pełnioną przez nich w tradycyjnej dydaktyce akademickiej.

Fundamentalne znaczenie dla uczestników e-kursów miała jednoznaczność i struktura materiałów dydaktycznych oraz możliwość wydrukowania kompendium wiedzy w postaci pliku pdf. Budujące jest, że osoby wyrażające opinie reprezentowały postawę zaangażowaną w proces doskonalenia swojej wiedzy i ta przesłanka stanowiła kontekst do oceny e-kursów. Realizowane kursy będą rozwijane i uzupełniane o nowe rozwiązania metodyczne, wymagające umiejętności wyszukiwania i wartościowania informacji, współpracy w zakresie rozwiązywania złożonych problemów, symulacje, komunikację online, nagrania wykładów czy też narzędzia sprzyjające autorefleksji nad własnym uczeniem się.

Wnioski

Jednym z podstawowych zadań uczelni wyższej jest zapewnienie studentom możliwości uzyskania wykształcenia merytorycznie odpowiadającego najnowszym odkryciom nauki w dziedzinie reprezentowanej przez studiowany kierunek, przy użyciu metod adekwatnych do współczesności i opartych na najnowszych badaniach w zakresie nauk o edukacji. Relewantny wpływ na współczesne koncepcje realizacji procesu kształcenia wywierają:

- zmiany cywilizacyjne związane z niezwykle dynamicznym rozwojem nauki i techniki, które wymagają od społeczeństwa adaptacji, kreatywności i innowacyjności, wymuszają kształtowanie kompetencji umożliwiających permanentne doskonalenie i doksztalcanie,
- zmianę w strategiach działania spowodowaną rozwojem usług sieciowych we wszystkich obszarach aktywności współczesnego człowieka,
- najnowsze odkrycia w dziedzinie neurobiologii i nauk pokrewnych, które wpłynęły na rozumienie istoty związku pomiędzy organizacją procesu uczenia się studentów a osiąganymi przez nich efektami kształcenia,
- rozwój technologiczny pozwalający na rozwijanie form kształcenia w oparciu o infrastrukturę sieciową i urządzenia mobilne.

Znaczący wpływ na budowanie nowej koncepcji realizacji dydaktyki akademickiej mają oczekiwania wobec kompetencji niezbędnych na rynku pracy.

Oprócz kompetencji merytorycznych do najczęściej wymienianych należą kompetencje informacyjne, interpersonalne, m.in. kompetencje komunikacyjne i społeczne, a wśród nich umiejętność współpracy w zespole. Kolejne to otwartość na zmianę, umiejętność rozwiązywania problemów w z informatyzowanym środowisku życia współczesnego człowieka.

Kształtowanie oczekiwanych kompetencji powoduje refleksję nad strategiami nauczania i uczenia się. Coraz częściej przytacza się model oparty na relacji aktywny nauczyciel–aktywny student oraz realizację zadań zespołowych wymagających współpracy. Zwraca się uwagę na potrzebę odejścia od transmisyjnego modelu kształcenia na rzecz modeli aktywizujących studenta w procesie uczenia się i przejmowaniu przez niego odpowiedzialności za własny rozwój. Zadaniem edukacji jest wykształcenie umiejętności tzw. głębokiego przetwarzania wiedzy związanego z metauczeniem się. W tę wizję dydaktyki szkoły wyższej wpisują się również strategie kształcenia na odległość.

Literatura

Mokwa-Tarnowska I. (2014), *Struktury wsparcia a efektywność kształcenia w środowisku e-learningowym*, „E-mentor”, nr 2(54), <http://www.e-mentor.edu.pl/mobi/artukul/index/numer/54/id/1100> (dostęp: 15.04.2014).

Żylińska M. (2013), *Neurodydaktyka. Nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi*, Toruń.

Streszczenie

W artykule omówiono oczekiwania wobec struktur e-kursów stanowiących konstruktywistyczne środowisko uczenia się współczesnego studenta wynikające z badań prowadzonych wśród studentów Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej.

Słowa kluczowe: dydaktyka szkoły wyższej, blended learning, jakość kształcenia.

The quality of teaching and the use of e-learning in higher education – pilot evaluation studies

Abstract

The article discusses the expectations of the structures of e-courses, which are constructivist learning environment of the modern student, arising from research conducted among the students of the Academy of Business in Dąbrowa Górnicza.

Key words: teaching high school, blended learning, quality of education.